

Renesansne ploče s grbovima Matijaša Korvina i Aragonaca iz nekadašnjega kaštela u Senju

S heraldičkoga, kulturnopovijesnoga i povijesnoumjetničkoga motrišta u radu se obrađuju dvije reljefne ploče u veži nekadašnjega kaštela u Senju (Ožegovićianum). Obje ploče sadrže reljefne prikaze parova *puttâ* koji podržavaju lisnate vijence u funkciji figuralnih okvira heraldičkoga sadržaja. Na lijevoj ploči to je krunom nadvišen grb napuljske aragonske dinastije, a na desnoj složenija kompozicija koja predstavlja zemlje pod vlašću ugarsko-hrvatskoga kralja Matijaša Korvina. Senjske je ploče, stoga, moguće datirati u šire vremensko razdoblje omeđeno vjenčanjem Matijaša Korvina i Beatrice Aragonske 1476, te vladarevom smrću 1490. godine. Uz tzv. Drugi osobni pečat Matijaša Korvina koji je poslužio kao neposredni uzor heraldičke kompozicije desne ploče, komparativna analiza senjskih reljefa (osobito poveznice sa suvremenim sitnoslikarskim rješenjima) otkriva pritom njihovo mjesto u širem kontekstu panonske renesanse svjedočeći o važnosti Senja u političkoj, ali i umjetničkoj topografiji onovremenoga Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva.

„1476. Beatrix Kralicha zaročnicza Matiasa Krala,
Vogerzku zemlu dopelana be“¹

U lijevom zidu prizemne veže senjskoga Ožegovićianuma – nekadašnjega gradskog kaštela – nalaze se uzidane dvije kamene ploče s grbovima okruženi-
ma lisnatim vijencima koje pridržavaju parovi nagih anđelčića (*puttâ*, sl. 1; sl. 2). Usprkos lošem stanju i naslagama prljavštine, ujednačene dimenzije (67 x 116 cm) i format (položeni pravokutnik) te oblikovne karakteristike figuralnih elementa ploča, ukazuju kako je riječ o pandanima nastalima u jednom dahu, a prikazani heraldički sadržaj vrijeme njihova nastanka okvirno datira u posljednju četvrtinu 15. stoljeća. Na lijevoj ploči prikazan je, naime, krunom nadvišen grb napuljske aragonske dinastije, prepoznatljiv po karakterističnoj izmjeni poljâ s vodoravnim i okomitim gredama, stiliziranim cvjetovima ljiljana i višestrukim (jeruzalemskim) križevima, a složenija kompozicija na desnoj ploči predstavlja zemlje pod vlašću ugarsko-hrvatskoga kralja Matijaša Korvina (Cluj-Napoca; Kolozsvár, 1443-Beč, 1490; vladao: 1458-1490). Središnje mjesto na njoj zauzima štit s četiri vodoravne grede, nadvišen kraljevskom krunom i okružen sa

¹ VRAMEC 1578: 51r.

šest manjih grbova. Riječ je o grbovima Ugarske (dvostruki križ), Dalmacije i Hrvatske (tri okrunjene leopardove glave), Bistričke županije (Beszterce; Bistrița) ili Češke (lav), obitelji Hunyadi (gavran), Bugarske ili Slavonije (pas) te Galicije ili Bosne (kruna). Raspored i heraldički sadržaj grbova pritom je istovjetan onom na tzv. *Drugom osobnom pečatu Matijaša Korvina* (1464-1490),² čiji se otisak u crvenom vosku čuva u Gradskom muzeju u Senju (sl. 3).³ S obzirom na navedeno, prvi je grb moguće povezati s Korvinovom drugom suprugom, napuljskom kraljevnom Beatricom Aragonskom (Napulj, 1457-1508), koju je ugarsko-hrvatski vladar oženio 1476. godine. Ta godina predstavlja usto i siguran *terminus post quem* vremena nastanka senjskih ploča, dok njegovu gornju granicu određuje godina kraljeve smrti (1490).

U stručnoj (povijesnoumjetničkoj) literaturi ploče su ostale gotovo nezamijećene, iako je ona desna bila spomenuta već 1920,⁴ a vizualno – s popratnim pojašnjenjem u bilješci – predstavljena 1940. u likovnim priložima vrijedne monografije grada pod Nehajem.⁵ U pojašnjenju fotografije koje potpisuje zaslužni istraživač povijesti Senja Pavao Tijan, tu se navodi sljedeće: „Kamena ploča s grbom ugarsko-hrvatskoga kralja Matijaša Korvina nalazi se uzidana u prizemlju biskupskog konvikta Ožegovićanuma, prije gradskog kaštela, lijevo od ulaznih vrata. Na ploči nema nikakvog natpisa, pa se ne može znati, kada je i kojom zgodom postavljena u kaštel. No možemo misliti, da je grb bio postavljen potkraj godine 1469, jer je polovicom studenoga te godine kapetan Blaž Podmanicki, zvan Majer Blaž, osvojio Senj od Frankapana za svojega kralja i u njemu osnovao kraljevsku kapetaniju. Možda je tom zgodom postavljena ploča s grbom na spomen uspostave kraljevske vlasti u Senju, a možda i kasnije, jer se spominje, da je kralj dao osamdesetih godina popraviti kaštel. Grb ima na srednjem velikom štitu ugarski grb (grede), a nad štitom kraljevsku krunu. U vijencu

² RÁCZ 2008: 243 (kat. 4.20). Grbove koji okružuju središnji štit autor tumači kao grbove Ugarske, Dalmacije, Bistrice, obitelji Hunyadi, Bugarske (vjerojatno) i Galicije. Na manjim poljima senjske ploče (istoga heraldičkog sadržaja i rasporeda) Pavao Tijan (1940) te Blaženka i Enver Ljubović (1996) prepoznaju pak grbove Ugarske, Dalmacije, Češke, obitelji Hunyadi, Slavonije i Bosne. TIJAN 1940d: 66; B. LJUBOVIĆ, E. LJUBOVIĆ 1996: 53. Pavao Tijan u štitu s tro-lisnom krunom prepoznaje „kraljevski grb Kotromanića kakav je nad vratima tvrđave u Jajcu, na grobnjoj ploči kraljice Katarine u Rimu i na novcu nekih bosanskih kraljeva.“ Sporne grbove (s prikazom kune tj. psa i krune), prikazane na Velikom dvostrukom pečatu kralja Matijaša iz 1464. Szuszna Bándi (1982) također povezuje sa Slavonijom te Galicijom ili Bosnom. BÁNDI 1982a: 213-214 (kat. 96).

³ Na podatku o pečatu i susretljivosti najsrdačnije zahvaljujem prof. Blaženki Ljubović, ravnateljici Gradskog muzeja Senj.

⁴ „Na kaštelu stoji i danas grb kralja Matije.“ SZABO 1920: 196.

⁵ SCHNEIDER 1940: ilustracija 59 („Grb na gradskom kaštelu“). Prema napomeni na kraju ilustrativnoga bloka, fotografiju je snimio Gjuro Szabo, autor jednoga od priloga u navedenoj knjizi (*Arhitektura grada Senja*, str. 35-52).

oko velikog štita ima šest manjih grbova zemalja, kojima je kralj Matijaš sasvim ili djelomično vladao. S lijeve strane su: bosanski grb (kruna), slavonski (kuna) i grb obitelji Hunyadi (gavran), s desne: ugarski (dvostruki križ), dalmatinski (tri leopardove glave) i češki (lav).⁶ U rasporedu grbova autor prepoznaje vezu s kraljevskim pečatom, a u nekima od njih (dvostruki križ, grede, lav, gavran) heraldičke elemente s Matijaševa novca i tzv. *Fojničke kazule*.⁷ Ante Glavičić (1965) spominje obje ploče te ih datira u kraj 15. stoljeća, no također samo na desnoj prepoznaje „veći grb hrvatsko-ugarskog kralja M. Korvina, okružen sa šest manjih grbova zemalja koje su bile u sastavu njegova kraljevstva“.⁸ Lijeva ploča (s tada neprepoznatim grbom Aragonaca) ostala je neopisanom te je kasniji autori više ne spominju: na onu Korvinovu će se, pišući o građevnoj povijesti kaštela, još kratko osvrnuti Melita Viličić (1971, 1973),⁹ a uz primjeren je opis uvrštena i u pregled heraldičkoga i epigrafskoga naslijeđa Senja, Blaženke i Envera Ljubovića (1996).¹⁰

Kao odraz opće sudbine panonskoga prostora koji će nakon Mohačke bitke (1526) postati poprištem stoljetnih ratnih pustošenja, ugarski renesansni lapidarij poznaje tek nekolicinu fragmentarno očuvanih aragonskih grbova (gotovo redovito u pratnji kraljevskih grbova Matijaša Korvina). Na Budimu se tako, osamljenu Beatricinu grbu koji je izvorno ispunjavao zabat jednoga od portala kraljevske palače,¹¹ pridružuje još jedan uparen s Korvinovim grbom, pronađen u arheološkim iskapanjima južno od dvorske kapele.¹² Heraldički tragovi vladarskoga para prisutni su i na mjestu druge važne rezidencije Korvinova doba, kraljevske vile u Višegradu (Visegrád) na Dunavu. Njihovi kameni grbovi tu su krasili pročelje arhitektonskoga

⁶ TIJAN 1940d: 66.

⁷ TIJAN 1940d: 66. *Fojnička kazula* nastala je naknadnim prekrajanjem jedne od tkanina izvezenih u Firenci prema crtežima slavnoga Antonija Pollaiuola (prije 1476) i koji su bili namijenjeni kao ukras prijestolja kralja Matijaša. Misnica je 1874. zatečena u franjevačkom samostanu u Fojnici, a 1886. otkupio ju je car i kralj Franjo Josip I, s obvezom da se zauvijek koristi pri krunidbama ugarskih kraljeva i čuva u kapeli kraljevske palače na Budimu. Danas se čuva u Mađarskom nacionalnom muzeju (Magyar Nemzeti Múzeum) u Budimpešti. TOMPOS 2008: 196-197 (kat. 2.1). Vidi također MIKULIĆ 2004: 82.

⁸ GLAVIČIĆ 1965: 271.

⁹ VILIČIĆ 1971: 85; VILIČIĆ 1973: 183.

¹⁰ B. LJUBOVIĆ, E. LJUBOVIĆ 1996: 53. Autori također ističu srodnost kompozicije tj. kombinacije manjih grbova, s kovanim novcem Matijaša Korvina.

¹¹ Grb (84 x 80 x 12 cm) je izrađen od crvenoga ugarskog mramora i datira se u širok vremenski raspon od Beatricina dolaska u Ugarsku (1476) do smrti Matijaša Korvina (1490). BALOGH 1966: 63; N.N. 1982: 231 (kat. 121); MIKÓ 2008: 251; MIKÓ 2011: 411.

¹² Grbovi (1476-1490) pronađeni u iskapanjima 1949. i 1950. izrađeni su od vapnenca (32 x 33 x 11 cm; 60 x 44 x 17 cm), a pohranjeni su u Budimpeštanskom povijesnom muzeju (Budapesti Történeti Múzeum). Matijašev grb moguće je povezati i s nekoliko drugih fragmenata grbova Češke, Donje Lužice i Dalmacije. A. VÉGH 2008b: 255 (kat. 5.3); VÉGH 2008a: 197 (kat. 2.2).

istaka (*Wappenwand*),¹³ te konzole svoda tamošnje kapele,¹⁴ a parom grbova – u kojemu danas nedostaje onaj Matijaša Korvina – bili su obilježeni i stupci od crvenoga ugarskog mramora iz katedrale u Ostrogonu (Esztergom), datirani 1482. godinom.¹⁵ Navedenim primjerima kamenih korvinovsko-aragonskih grbova pridružuju se oni izvedeni u drugim materijalima, primjerice na intarziranom središnjem polju naslona korskih sjedala iz crkve sv. Egida u Bardejovu (Bártfa),¹⁶ na freskama u tzv. Crnoj crkvi u *Braşovu* (Kronstadt; Brassó)¹⁷ i u kući Thurzó u Banskoj Bistrici (Banská Bystrica; Besztercebánya),¹⁸ te na rezbarenoj predeli oltara *Tužnoga Krista* u crkvi sv. Jakova u Levoči (Lőcse).¹⁹ Zacijelo najširi vizualni doseg imao je heraldički par okružen grbovima Korvinovih zemalja otisnut na predlistu augsburškoga izdanja *Chronica Hungarorum* Johanna Thuróczyja (1488),²⁰ a zasebnu skupinu čine grbovi koji su na iluminiranim kodeksima obilježavali donatorsku ulogu kralja i kraljice. Među sačuvanim primjercima iz raspršene Korvinove knjižnice, Péter Farbaky ističe tako tri rukopisa s Beatricinim grbovima koje je, tijekom svojega boravka na Budimu (1478-1481) iluminirao firentinski sitnoslikar Francesco Roselli (*Psalterium Davidis*; Origenove *Homiliae*; *Epitome Almagesti* Johanna Müllera Regiomontanusa).²¹ Spomenuti grbovi zapravo kombiniraju heraldičke motive aragonskoga grba i grbovâ Matijaša Korvina, a u tome im se pridružuju i oni na listovima Agatijeve *De bello Gothorum* (u talijanskom

¹³ Ovi grbovi nastali su neposredno po Beatricinu dolasku u Ugarsku (1476). LŐVEI 2001: 27-32; MIKÓ 2008: 251; MIKÓ 2011: 412.

¹⁴ Renesansno oblikovane kamene konzole datiraju se u razdoblje između 1476. i 1490. BALOGH 1975: 123; BUZÁS 1990: 247-248, slike 417-425; MIKÓ 2008: 251; MIKÓ 2011: 412.

¹⁵ Stupac s grbom Matijaša Korvina spominje izvor iz kasnoga 18. stoljeća, a onaj s grbom Aragonaca (sačuvan do danas) nosi napis: „ANNO D[OMI]NI · 1482“. MIKÓ 2005: 212-213, slika 11; MIKÓ 2008: 251; MIKÓ 2011: 411-412.

¹⁶ Sjedala, pohranjena u budimpeštanskom Mađarskom narodnom muzeju (Magyar Nemzeti Múzeum), datiraju se u 1483. godinu. Vidi npr. MAROSI 2008: 120-121, slika 9.

¹⁷ Oštećena freska koja prikazuje Bogorodicu s Djetetom, sv. Katarinu i sv. Barbaru (oko 1477) nalazi se kraj jugoistočnoga portala u unutrašnjosti danas protestantske crkve sv. Marije (Biserica Neagră; Fekete templom) u *Braşovu*. VĂTĂŞIANU 1959: 763.

¹⁸ SUCKALE 2008: 108-110 (s predloženom datacijom oko 1476). Za drugu predloženu dataciju, u vrijeme nakon Korvinove smrti (1495) vidi SZOMODIS-ESZLÁRY 1982: 522-523 (kat. 562).

¹⁹ Krilni oltar posvećen Tužnome Kristu (*Vir dolorum*) u župnoj crkvi sv. Jakova u Levoči upravo se temeljem grbova u zoni predele datira nakon 1476. godine. J. VÉGH 2003: 81-87; J. VÉGH 2005: 99-125.

²⁰ Vidi npr. SOLTÉS 1982: 353-354 (kat. 306); BORECZKY 2019: 25, 29. Za opći prikaz ilustracija u *Kronici*, vidjeti: RÓZSA 1998: 7-23 (sa slikama).

²¹ FARBAKY 2017: 24. Za *Psalterium Davidis* (Wolfenbüttel, Herzog August Bibliothek) vidjeti: <https://corvina.hu/en/corvina/virtual-corvinas/codguelf39aug4o-en/>; za Origenove *Homiliae* (Modena, Biblioteca Estense): <https://corvina.hu/en/corvina/virtual-corvinas/codlat458-en/>; za Regiomontanusove *Epitome Almagesti* (Beč, Österreichische Nationalbibliothek): <https://corvina.hu/en/corvina/virtual-corvinas/cod44-en/> (posjet 27. 1. 2020).

prijevodu Cristofora Persone),²² te *Symposioma* Antonija Bonfinija.²³ Korvinov i aragonski grb na zasebnim štitovima dio su pak kompozicije na *bas-de-pages* folija 3r iluminiranoga graduala (*Matijašev gradual*; oko 1480) namijenjenoga službi u kapeli kraljevske palače na Budimu.²⁴

Kao svjedočanstvo njihove uronjenosti u panonsku renesansu osobito je međutim zanimljiva druga, kompozicijska poveznica senjskih ploča i iluminacijâ u rukopisima iz nekadašnje kraljevske knjižnice. Riječ je o motivu *puttâ* s lisnatim vijencima kao okvirima heraldičkoga sadržaja čije mjesto u likovnoj kulturi Korvinova dvora odražava bliske veze s onovremenim sitnoslikarskim strujanjima u talijanskim umjetničkim središtima. U nizu srodnih rješenja na oslikanim listovima virtualne *Corviniane* moguće je pritom izdvojiti ono (nažalost, s naknadno izbrisanim poljem grba) na frontispisu Kvintilijanovih *Institutionum oratoriarum* koje je u Rimu, vjerojatno između 1460. i 1470, iluminirao neznani majstor blizak sitnoslikaru bavarskoga podrijetla Gioacchinu de Gigantibusu (sl. 4).²⁵

Narudžba ploča s grbovima za nekadašnji senjski kaštel – temeljem njihova sadržaja, smještaja, ali i likovnih obilježja – ukazuje dakle na blisku povezanost s dvorom Matijaša Korvina. Vrijedi se stoga osvrnuti na veze ovoga vladara i vjerojatno najznačajnijega urbanog središta kasnosrednjovjekovne Hrvatske. One započinju 1469. kada je, uslijed slabljenja političke i vojne moći dotadašnjih gradskih knezova Frankapana, Senj zauzeo Korvinov zapovjednik Blaž Mađar (Majer; Podmanicki), izravno ga podloživši kraljevskoj vlasti.²⁶ Iako su razdoblje nakon frankapanskoga gospodstva stariji pisci doživljavali kao vrijeme stagnacije i početka gospodarskoga i kulturnoga opadanja,²⁷ dok mu suvremena historiografija suzdržano priznaje „mogućnosti pomaka nabolje“,²⁸ nije moguće zaobići činjenicu

²² Budimpešta, Nacionalna knjižnica Széchényi (Országos Széchényi Könyvtár): <https://corvina.hu/en/corvina/virtual-corvinas/codlat413-en/> (posjet 27. 1. 2020).

²³ Budimpešta, Nacionalna knjižnica Széchényi (Országos Széchényi Könyvtár): <https://corvina.hu/en/corvina/virtual-corvinas/codlat421-en/> (posjet 27. 1. 2020).

²⁴ Budimpešta, Nacionalna knjižnica Széchényi (Országos Széchényi Könyvtár): <https://corvina.hu/en/corvina/virtual-corvinas/codlat424-en/> (posjet 27. 1. 2020).

²⁵ Budimpešta, Nacionalna knjižnica Széchényi, MS lat. 414, fol. 1r: <https://corvina.hu/en/corvina/virtual-corvinas/codlat414-en/> (posjet: 27. 11. 2020).

²⁶ Više o tome u: GRGIN 2002: 99-106 (poglavlje „Senj i Vinodol u kraljevim rukama – prekretnica za Frankapane“).

²⁷ „Senj je dosada imao značaj izrazito trgovačkoga grada, gdje su vladale najveće slobode, pa su se građani sada teško snalazili pod upravom kraljevih kapetana, koji su nastojali kinjiti gradske pravice. U toj borbi Senjani ne popuštaju, nego se uvijek obraćaju kralju, koji im mora nanovo potvrditi statut i pravice, a kapetanima zaprijetiti, da ne diraju u senjske slobodine.“ TIJAN 1940a: 20-21.

²⁸ „Dolazak pod izravnu kraljevu upravu otvorio je mogućnosti pomaka nabolje, ali su one većinom bile poništene sve većom i neposrednijom osmanskom opasnošću [...]“ GRGIN 2002: 190.

kako je upravo u Korvinovo doba grad bio najizravnije uključen u politička, ali i umjetnička zbivanja Kraljevstva koje baš tada, na izmaku srednjega vijeka, doživljava svoj kulturni procvat potaknut intenzivnim kontaktima s humanističkim središtima renesansne Italije.²⁹ O Korvinovu odnosu prema novostečenom gradu svjedoči pritom podatak kako je, između 1471. i 1489. vladar Senjanima izdao čak deset kraljevskih povelja, potvrđujući ranija prava i proširujući ih novim povlasticama.³⁰ Nažalost, spomenuta izvorna građa više ne postoji, no znatan dio isprava sačuvan je u kopijama, objavljen u kasnijim djelima, ili prenesen u registama.³¹ U jednoj od tih isprava (1488) Korvin ističe osobitu važnost Senja, imenujući ga ključem i predziđem svojega kraljevstva: „Regni nostri clavem et antemurale inter alias Regni nostri civitates“.³²

Očito je kako je, kao najvažnije središte i luka Hrvatskoga primorja, Senj imao ulogu ključa morskih vratiju Korvinove države, a time i onu posebne spone s Apeninskim poluotokom kao jednom od zacijelo bitnih pozornica samoreprezentacije humanističkoga vladara. Čini se, štoviše, kako je upravo kroz ta vrata trebala proći i kraljeva talijanska nevjesta Beatrica Aragonska, koja će njegovu sudbinu trajno vezati s onom napuljskoga dvora. Iako je – nakon što se 15. rujna 1476. u Napulju preko posrednika (*per procuram*) udala za Matijaša Korvina – sa svojom pratnjom u Ugarsku stigla putujući duž zapadne obale Jadrana, talijanskim kopnom te – kako prenosi Korvinov dvorski povjesničar Antonio Bonfini – Furlanijom, Istrom i Kranjskom (zaštićenima od osmanskih upada),³³ raniji su planovi očito predviđali njezino iskrcavanje u Senju. U pismu koje je još 3. kolovoza 1476. milanskom vojvodi iz Ferrare uputio Petrus de Gheza, spominje se prolazak ugarske gospode koja su u Italiju došla po svoju buduću kraljicu, nakon što su je prvotno

²⁹ Vidi npr. DACOSTA KAUFMANN 1995: 39-46. Vezama renesansne Ugarske i Italije nedavno su posvećena dva velika izložbena projekta: FARBAKY & WALDMAN 2011; FARBAKY et al. 2013.

³⁰ MAGDIĆ, 1877, str. 89-92. Autor je ove povelje zatekao u senjskom gradskom arhivu te uz njih navodi sljedeće signature: br. 5 (1471); br. 6 (1472); Fasc. II, br. 7 (1473); br. 7 (1475); Fasc. II, br. 10 (1477); Fasc. II, br. 13 (1482); Fasc. II, br. 14 (1485); Fasc. II, br. 16 (1488); br. 9 (1488); Fasc. II, br. 19 (1489). Vidi i MAGDIĆ 1899: 142-143.

³¹ KLAUŽER 2015: 8 i dalje.

³² KUKULJEVIĆ SAKCINSKI 1869: 5; MAGDIĆ 1877: 92; VILIČIĆ 1971: 68.

³³ Nakon boravka u Veneciji, Beatrica se do Ugarske zaputila krajevima koji su bili sigurni od osmanskih navala: „Mox per Forum Iulium, Istriam et Carnos, in Pannonias descensuros“. BONFINI 1936-1941: 4.67. U štajerskom Ptuju Beatrici se sa svojom pratnjom pridružila kraljeva majka Elizabeta Szilágyi, a Matijaš ih je dočekao u Stolnom Biogradu (Székesfehérvár) 10. prosinca 1476. Vidi npr. VECCHIONI 1791: 84-85; PÁSZTOR 1970; RÉTHELY 2008: 249. O Beatricinu putovanju vidjeti i: BERZEVICZY 1931: 70-75; HOENSCH 1998: 150. Potonji autor izriječno ističe kako, po ukrcavanju u apulijskoj luci Manfredoniji, Beatrica s pratnjom nije mogla pristupiti dalmatinskim lukama zbog osmanske opasnosti. O Beatrici Aragonskoj kao ugarsko-hrvatskoj kraljici vidi i rad Borislava Grgina u ovome zborniku.

namjeravali dočekati u Senju.³⁴ Usprkos konačnoj promjeni plana, vijest da je upravo Senj trebao svjedočiti kraljičinu prvom stupanju na tlo Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva, potvrđuje njegovu važnost u političkoj topografiji Korvinove države. Iako su primamljiva, razmišljanja o mogućim (građevnim) pripremama kojima bi se grad predstavio kao dostojna pozornica svečanoga događaja ostaju tako u sferi spekulacija, pa jedinom sigurnom poveznicom Beatrice i Senja zasada ostaje podatak kako je među njezinim familijarima bio zabilježen i stanoviti „Nicolaus de Castro Segnie; Italus Familiaris“.³⁵

Heraldički par u Senju moguće je dovesti u vezu s još jednom neostvarenom (i naoko efemernom) povijesnom epizodom. Milanski poslanik Leonardo Botta u pismu odaslanom iz Venecije 31. ožujka 1477. izvještava naime o, doduše nesigurnoj, vijesti kako je ugarski kralj Senj darovao napuljskome kraljeviću, bratu kraljice Beatrice koji je u Ugarsku stigao u njezinoj pratnji.³⁶ Riječ je zasigurno o Francescu Aragonskom, najmlađem sinu Ferdinanda I. Napuljskoga i Izabele od Clermonta, koji je na Korvinovu dvoru boravio od 1476. do 1486. godine.³⁷ Na osobitu naklonost hrvatsko-ugarskoga kralja spram mladoga napuljskoga kraljevića upućuje i podatak kako je Francesco u Ugarsku (kao petnaestogodišnjak) stigao upravo na Matijaševu želju.³⁸

Do stvarnoga prelaska Senja u ruke aragonskoga kraljevića nikada nije došlo,³⁹ no o važnosti grada u Korvinovoj „jadranskoj politici“ i vezama s Aragoncima

³⁴ NAGY, NYÁRY 1877: 318-319, br. 220: „Illustrissime et Excellentissime Domine, Domine mi singularissime. Post humilem commendationem ad pedes. De questi di prossimi passati scripsi a Vostra Excellentia advisando quella, como la Maesta dello Serenissimo Re, dubitando che lo reame non se venesse ad infectare per l'allogare havriano facto li Ungari, venendo per la Serenissima Regina d'Ungheria, deliberarono mandarla per mare, et farla imbarcare in Manfredonia, et che quelli Signori Ungari non intrassero in Italia, ma che facessero la via de Segna ad aspetare la dicta Regina et con questo mandoe Messer Garzia Bethes, dapoi per bon respecto mutato proposito, scrisse appresso ad dicto Messer Garzia, che li fecesse venire et cosi inde vengono, et hozi lo dicto Messer Garzia e arrivato in Ferrara con alcuni de dicti Hungari, havendo ad provedere delle stanze, secundo la conditione delli homini, siche ne adviso la Vostra Illustrissima Signoria, acioche se avera de mandare sui Ambassadors alla festa, sia provista col tempo, advisando anche la Vostra Excellentia, che alcuni valenthuomini de dicti Ungheri se fanno portare le arme, per volerse mostrare in Napoli alla dicta festa. Sempre mi raccomando ect. ect. Ferrarie 3. Augusti 1476. Umilis servulus Petrus de Gheza m. p.“ (Istaknuo D. Š.)

³⁵ BALOGH 1966: 696. Marianna D. Birnbaum (1986) navodi ga kao Nikolu Castra od Senja: „Beatrix too had a Dalmatians *familiaris*. Nicolaus Castro of Senj.“ BIRNBAUM 1986: 37.

³⁶ Na izvješće, naglašavajući kako je riječ bila tek o glasini, upućuje Borislav Grgin (2008). GRGIN 2002: 256 (bilj. 415). Vrijedi upozoriti i na pretpostavku kako je Francesco u Ugarsku stigao neposredno nakon Beatrice, budući ga suvremeni kroničari ne bilježe među uzvanicima na njezinoj krundbi u prosincu 1476. VECCE 1994: 256 (bilj. 36).

³⁷ O Francescu Aragonskom vidi BORSARI 1961.

³⁸ BERZEVICZY 1931: 70.

³⁹ GRGIN 2002: 256 (bilj. 415).

svjedoči i činjenica da on upravo iz Senja 1480. odašilje svoju vojsku – predvođenu nekadašnjim senjskim kapetanom i hrvatskim banom Blažom Mađarom – koja je napuljskom kralju Ferdinandu I. pomogla u opsadi i oslobođenju apulijskoga grada Otranta, nakratko (1480-1481) zauzetoga od strane osmanskih snaga.⁴⁰ Krajem 1480. Matijaš Korvin namjeravao je i osobno posjetiti Senj, o čemu u pismu odaslanom iz Zagreba na Badnjak iste godine obavještava novoga gradskog kapetana, Dubrovčanina Maroja Žunjevića (Marin Žunjević; Marino Sonkon de Ragusio).⁴¹ Kralj se u pismu poziva na ranije izvještaje samoga Žunjevića i izabranoga kaločkog nadbiskupa (tada Péter Váradi) te najavljuje svoj skorašnji dolazak. Iako nalaže nužne pripreme, naglašava kako njegov boravak neće biti dugotrajan, niti će opteretiti kapetana kojemu će ubrzo, po jednom od njegove braće,⁴² poslati dostatan novac i volove (zacijelo za potrebe kraljevske kuhinje). Vladar se posebno raspituje za stanje i posade obližnjih carskih gradova, što je posve razumljivo u svjetlu njegovih sukoba s carem Fridrikom III. Habsburškim. Pri tome se kao najbliži grad u rukama Habsburgovaca svakako nameće Rijeka, čiji se kapetan Gašpar Rauber upravo početkom devetoga desetljeća 15. stoljeća

⁴⁰ O Korvinoj Otrantskoj epizodi vidi JURKOVIĆ 1999: 77 (bilj. 71). Vidi također KRMPOTIĆ 1975: 312.

⁴¹ Korvino pismo uz kratku uvodnu i zaključnu napomenu, prenosi István Katona (1793), a na njega upućuje Vjekoslav Klaić. KLAJČ 1901: 294; KLAJČ 1973: 145. „Mense Decembri Mathias iterum Zagabriae fuit; vnde has ad Samkonem de Ragusio litteras dedit: (b) ‘Egregie fidelis nobis dilecte. Quae nobis in tuis litteris de tui praeparatione ad hospitalitatem nostram significasti, intelleximus, et etiam litteras, quas ad RR. D. electum Colocensem scripsisti, vidimus, et inprimis te scire cupimus, et in habere pro certo, quos nos ominino brevibus diebus istic veniemus ad hospitalitatem tuam: et placet nobis, quod tu sollicitus es ad praeparanda necessaria pro hospitalitate nostra. Verumtamen scito, quod maximo apparatu ad eam rem tibi opus non erit. Nam leuiter et cum paucis illuc veniemus et aduolabimus; et vltra dias vel vnam septimanam ibi non morabimur. Quapropter tantillum te dumtaxat praepares, vt nos per paucos dies bono modo et hospitare, et tractare possis. Vt autem id commodius facias; nos breui per fratrem tuam pecunias transmittemus, cum quibus necessaria disponas. Mittemus etiam boues ad te, qui sufficientes. Interea tu cetera, qua necessaria erunt, praepares et disponas bono modo. Cures etiam statim, acceptis praesentibus, de conditione ciuitatum imperialium, quae in propinquo sunt, percunctari, et missis exploratoribus, experiaris, si adhuc ciuitates illae in eodem statu sunt, in quo hactenus fuerunt; vel si aliqua praesidia ad illas aduenerunt; et quandocumque compereris, rescribas nobis confestim fideliter veritatem, vt, cognitis his omnibus, sciamus, quid nos facere oporteat. Datum Zagabrie, in vigilia natiuitatis domini, 1480.’ Si tempus bene notatum est; Petrus iam hoc anno Colocensis archiepiscopus videtur fuisse renunciatus; adeoque Gabriel cardinalis iam hoc anno potuit ad bellum Hydruntium proficisci.“ KATONA 1793: 288-289. U prethodnim stoljećima u Senju su boravili kraljevi Bela IV, Andrija III, Ljudevit I. Veliki, Karlo Drački i Sigismund Luxemburški, pa Dragutin Hirc (1891) – pribrajući im, u 19. stoljeću, još Franju I. i Franju Josipa I. – ističe: „Ne ima grada u Hrvatskoj, kojega bi posjetilo bilo toliko okrunjenih glava od davnine do najnovije doba, kao grad Senj.“ HIRC 1891: 210.

⁴² Maroje Žunjević imao je braću Jeronima i Nikolu (Mikulu) koji su neko vrijeme s njime boravili u Senju, a zatim im je na upravljanje dao vinodolske gradove Novi, Bribir i Grižane. KRMPOTIĆ 1975: 305 i dalje.

nekoliko puta sukobio s Korvinovim senjskim kapetanom Žunjevićem.⁴³ Čini se kako u širem kontekstu sukoba kralja i cara valja tražiti i razloge zbog kojih Korvin ipak nije došao u Senj.⁴⁴ Još za njegova boravka u Zagrebu, gdje je od 30. siječnja do 2. ožujka 1481. zasjedao Sabor Kraljevine Slavonije i opći kraljevski sud,⁴⁵ Fridrikova je vojska prodrla duboko u Ugarsku,⁴⁶ što je vladarevu pozornost zacijelo usmjerilo u drugom pravcu.

Senj će još jednom, 1487. godine, biti zborište Korvinovih snaga u pohodu na suprotnu obalu Jadrana. Izravno se umiješavši u sukob Papinske Države i Ancone (čiji će građani u znak njegove zaštite na vijećnici i jarbolima brodovlja čak istaknuti ugarsko-hrvatske stjegove), kralj je u pomoć ovom jadranskom gradu namjeravao brodovima poslati vojsku okupljenu upravo u Senju.⁴⁷ O ovoj je namjeri papu Inocenta VIII. (1484-1492) tajno izvijestio knez Anž Frankapan Brinjski,⁴⁸ a sam papa vijest je proslijedio svom upravitelju Ankonitanske marke.⁴⁹ Valja istaknuti kako je i ovaj put Korvinova talijanska kampanja bila blisko povezana s interesima napuljskih Aragonaca: u sukob s papom prvotno je, naime, ušao potaknut njegovim neprijateljstvom s napuljskim kraljem Ferdinandom I, ocem kraljice Beatrice.⁵⁰

Oba događaja u kojima je Senj igrao ključnu ulogu u širenju Korvinove slave na talijanskom tlu, kao i ranije planirani no neostvoreni posjeti kraljice (1476) i kralja (1480/81), a možda i aragonskoga kraljevića Francesca, mogli su potaknuti postavljanje ploča s grbovima na zgradi senjskoga kaštela. Iako nam njihov izvorni smještaj (kao ni izgled zdanja prije pregradnji u kasnijim stoljećima)

⁴³ Fridrik III. Rijeku je od njezinih dotadašnjih gospodara Walsecovaca kupio još 1471, a ubrzo je, nakon sukoba s Matijašem Korvinom, osvojio i Trsat na području Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva. BUDAK 2003: 24. O sukobu kapetanâ Žunjevića i Raubera na prostoru Kvarnera vidi GRGIN 2002: 156.

⁴⁴ Usprkos nedvojbenoj važnosti Senja u Korvinovim političkim nastojanjima, historiografija ne bilježi ni jedan njegov posjet tome gradu. HORVÁTH 2008: 51-63. Poznato je kako je između kolovoza i prosinca 1480. kralj boravio na Budimu, u Körmendu, Ludbregu, Zagrebu te Bosni (odakle se vratio u Zagreb). U Zagrebu je dočekao i 1481, a zatim je (od siječnja do lipnja) boravio u Radkersburgu (Radgoni), Stolnom Biogradu (Fehérvár) te na Budimu. HORVÁTH 2008: 56-57. Vidi također KLAÍĆ 1973: 147-158.

⁴⁵ KLAÍĆ 1973: 151-158.

⁴⁶ O ovom sukobu vidi GRGIN 2002: 156.

⁴⁷ KLAÍĆ 1973: 173-174; GRGIN 2002: 136, 165-166.

⁴⁸ Anž Frankapan bio je pobunjenik protiv kralja, a 1488. Mlečanima je pisao o svojim željama da sâm ubije Matijaša Korvina. KLAÍĆ 1973: 174.

⁴⁹ U pismu pohranjenom u Tajnom Vatikanskom arhivu (Arch. Segr. Vaticano, Arm. XXXIX, tom. 19. fol. 327) navodi se: „Ex quodam magne fidei viro e partibus Segnie nuper accepimus Regem Hungarie aliquas copias suas navibus versus Anconam transmittere decrevisse, non tam ut Regi Neapolitano auxilium ferat quam ut terris nostris damnum aliquod inferat.“ SETTON 1997: 397 (bilj. 50).

⁵⁰ KLAÍĆ 1973: 173; GRGIN 2002: 135, 165.

nije poznat, njihova je zadaća zacijelo bila vidljiv i trajan biljeg vlasti u ime koje je, iz svojega sjedišta, upravljao senjski kapetan. Najraskošniji sačuvani primjer takve skulpturalne manifestacije prenesene vladarske prisutnosti Matijaša Korvina predstavlja kraljev kip okružen grbovima njegovih zemalja, postavljen 1486. na pročelju ulazne kule dvorca Ortenburg u Bautzenu (Budyšin) u Gornjoj Lužici (sl. 5). Kao i u slučaju senjskoga kaštela, riječ je o upravnom sjedištu nove stečevine (vojvodstva koje je pod Korvinovu vlast, zajedno s Češkom i Šleskom, potpalo 1469), a kiparska je kompozicija, preuzimajući ikonografiju velikoga kraljevskog pečata, tu predstavljala „poistovjećenje mjesne upravne vlasti s moći vladara i simboličko obilježavanje područja pod njegovom vlašću“.⁵¹ Ortenburški spomenik postavljen je u osi ulaznih vrata na pročelju moćne kule pravokutnoga tlocrta okrenute prema gradu. Mogućnost analognoga izvornog smještaja senjskih ploča zasada ostaje u sferi spekulacije, a na još jednu pretpostavku upućuje i dodatna funkcija ortenburške ulazne kule u čijoj je gornjoj etaži smještena dvorska kapela sv. Jurja. U sklopu senjskoga kaštela također se nalazila kapela koja se (s posvetom sv. Margareti djevice) prvi put spominje 1495,⁵² pa je i ona mogla biti mjesto simboličke kraljevske prisutnosti. Korvinovu obnovu senjskoga kaštela kratko spominje više starijih pisaca,⁵³ a Ivan Kukuljević Sakcinski (1873) bez pobližega objašnjenja datira je oko 1480. godine.⁵⁴ Tu dataciju prihvatila je Melita Viličić u temeljnim analitičkim opisima ove građevine (1971, 1973),⁵⁵ u kojima, međutim, izostaju podatci o opsegu, i tragovima samoga zahvata. Jednako tako, moguće je tek pretpostaviti kako su ploče svoje današnje mjesto – u ulaznoj veži prizemlja – dobile u jednoj od pregradnji tijekom narednih stoljećâ.⁵⁶

⁵¹ „Consequently, the portrait of the enthroned King on the castle tower was an expression of identification of the local administrative authority with the sovereign’s power, and a symbolic marking of the territory under his rule.“ CZECHOWICZ, KAPUSTKA 2008: 82-83. O Korvinovu spomeniku u Bautzenu vidjeti također: BALOGH 1982: 205-206 (kat. 86); PAPP 2006: 103-114; PAPP 2008: 222; PAPP 2008: 240 (kat. 4.15).

⁵² Među spisima iz Kaptolskoga arhiva u Senju Manoilo Sladović (1856) navodi povelju kralja Vladislava izdanu na Budimu 6. svibnja 1495. u kojoj se spominje kapela sv. Margarete djevice u senjskom kaštelu (*capella beate Margarethe virginis in arce segnensi*). SLADOVIĆ 1856: 170, 265-266. Na nacrtima izrađenima prigodom pregradnje kaštela 1763, pohranjenima u Arhivu dvorske komore u Beču, smještaj *Garnisons Capelle* naznačen je pod brojem 13 (u prizemlju) i 12 (prvome katu) u sklopu istočnoga krila. VILIČIĆ 1971: 85, 87, slike 86 i 87; VILIČIĆ 1973: 170, 180, slike 94 i 95. Vidjeti također: TIJAN 1931: 46; TIJAN 1940c: 65-66; GLAVIČIĆ 1965: 271; BURIC 2002: 74. Među trinaest senjskih kapela, ona *S. Margaritae in arce* spominje se i u 18. stoljeću (1764). „Responsio ad puncta com[m]unia pro Sacra visita intimata v[enera]b[i]li capitulo ab ill[ustri]ss[i]mo, et r[everen]d[i]ssimo d[omi]no d[omi]no episcopo Pio de Manzador etc. etc., ad 4tum“. 1764. Kaptolski arhiv, Senj, FB, br. 26 b.

⁵³ Npr: REUSCH 1723: 76; SLADOVIĆ 1856: 13; KUKULJEVIĆ SAKCINSKI 1858: 324.

⁵⁴ KUKULJEVIĆ SAKCINSKI 1873: 21.

⁵⁵ VILIČIĆ 1971: 85; VILIČIĆ 1973: 183.

S obzirom na širi kontekst njihova smještaja u nekadašnjem gradskom kaštelu, senjske je ploče moguće dakle smatrati javnom manifestacijom vlasti Matijaša Korvina, u ovom slučaju osnažene i ugledom napuljske vladarske dinastije. Aragonski grb prikazan je, naime, u svojoj uobičajenoj inačici, bez specifičnih heraldičkih elemenata kakve je – primjerice na svojem pečatu – koristila kraljica Beatrica.⁵⁷ U tom smislu one predstavljaju jedinstveni primjer vizualnoga svjedočanstva Korvinove vladavine u okvirima hrvatske, ali i cjelokupne baštine povijesnoga Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva. Svojim oblikovnim i stilskim karakteristikama ukazuju pak na specifične kompozicijske uzore te dopuštaju postavljanje privlačne hipoteze koja bi dijelom osvijetlila i mehanizam njihova nastanka. Naime, već je istaknuto dvojako podrijetlo uzorâ figuralnih elemenata ploča: heraldička kompozicija desne ploče vjerno slijedi sadržaj i raspored grbova na tzv. *Drugom osobnom pečatu Matijaša Korvina* (te je i po tome jedinstvena u sačuvanoj spomeničkoj baštini Korvinova doba), a *putti* s lisnatim vijencima – usprkos rustičnom dojmu – odražavaju posve suvremena strujanja talijanske renesanse, posredovana analognim rješenjima u iluminiranim kodeksima koji u to vrijeme sve više ispunjaju kraljevsku knjižnicu na Budimu. I dok je kraljevski pečat predstavljao relativno široko prisutan simbol vladarskoga autoriteta (njime su bile označene i povelje izdane Senjanima, a osamljeni primjerak do danas se sačuvao u senjskom Gradskom muzeju), okviri grbova na pločama iz Ožegovićanima posreduju svakako manje dostupne uzore poznate tek rijetkim čitateljima (i gledateljima) upućenima u suvremeni vizualni svijet zaklonjen koricama skupocjenih rukopisnih svezaka. Moguće je stoga pomišljati kako je vladarsku narudžbu likovno osmislio jedan od umjetnika renesansnoga usmjerenja prisutnih na Korvinovu dvoru, dok je kiparska materijalizacija ideje bila prepuštena manje vještom majstoru, koji – znakovito za ovaj prijedlog – sigurnost izvedbe ponajviše gubi upravo u prikazu nagih dječaka (*puttâ*). Stanovito nesnalaženje u prenošenju realistično zamišljene anatomije, kretnji i volumenâ ljudskoga tijela, kao ključnih odlika novoga stila, moglo bi pritom ukazivati na umjetnika još ne posve svikloga renesansnim principima oblikovanja. Snažnija recepcija tih utjecaja na prostoru Hrvatskoga primorja uistinu će nastupiti tek u godinama nakon

⁵⁶ Melita Viličić, uz onu Korvinovu, izdvaja tri veće i dokumentirane pregradnje senjskoga kaštela: oko 1550, 1763. (1760), te 1896. kada je – prilagođen potrebama biskupskoga konvikta Ožegovićanima – dobio svoj današnji izgled. VILIČIĆ 1971; VILIČIĆ 1973. Vidi također MAGDIĆ 1877: 13; TIJAN 1931: 46; TIJAN 1940c: 65-66; GLAVIČIĆ 1965: 271.

⁵⁷ Elementima aragonskoga grba tu su dodani i oni ugarskoga, dalmatinsko-hrvatskoga i češkoga te obitelji Hunyadi. BERZEVICZY 1931: 370 (ilustracija); BÁNDI 1982b: 233 (kat. 124 i ondje navedena ranija literatura). Povelja sa spomenutim grbom, koju je Beatrica, 3. travnja 1482. izdala svojoj dvorskoj dami Antonietti grofici od Salerno, publicirana je u: SPEKNER 2008: 262-263 (kat. 5.10). Srodne inačice Beatricina grba javljaju se i na nekima od iluminacija u kodeksima *Corviniane*.

smrti kralja Matijaša. Majstori koji tada napuštaju budimski dvor u svoje će se domovine (Italiju i Dalmaciju) vraćati upravo preko Senja, potaknuvši još jednom domaće umjetničke snage na rustičnu interpretaciju oblikovnih novina.⁵⁸ Ključna osoba u tom procesu bio je Firentinac Gregorio di Lorenzo (Majstor mramornih Madonna) koji je – na povratku iz Ugarske 1491. u Hreljinu, Bribiru i Senju ostavio nekolicinu markantnih kiparskih ostvarenja.⁵⁹

Prihvati li se njihova datacija oko 1480, ploče iz senjskoga kaštela (nastale svakako prije Korvinove smrti, tj. 1490) prethodile bi opisanom razvitku za cijelo desetljeće te ujedno predstavljale i zasada prva poznata ostvarenja renesansnoga kiparstva u hrvatskom dijelu nekadašnjega Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva.⁶⁰ Njihovim izravnim kompozicijskim odjekom pod dlijetom lokalnoga majstora moguće je pak smatrati ploču nepoznata podrijetla s otučenim grbom, danas smještenu u utvrdi Nehaj,⁶¹ kao i otprije poznatu kamenu ploču s aragonskim grbom (sl. 6),⁶² čije podrijetlo po svoj prilici vodi do staroga franjevačkog samostana sv. Petra kraj Senja, porušenoga nakon 1547. godine.⁶³ Po rušenju stare, potonja je ploča bila ugrađena u novu franjevačku crkvu podignutu unutar gradskih zidina, stradalu u bombardiranjima 1943. godine. Kao i u slučaju ploče iz Ožegovićianuma, pojava aragonskoga grba nadvišenoga vladarskom krunom kao vremenski raspon svojega

⁵⁸ Vidi npr. PELC 2007: 132-133, 367-369; BRAUT 2012: 81-90; BRADANOVIĆ 2016: 121-138; BRADANOVIĆ 2018: 327-352.

⁵⁹ Za *Kustodiju iz Hreljina* (1491, Zagreb, Hrvatski povijesni muzej), vidi VUKELIĆ 2018: 15-26 (i ondje navedena ranija literatura). Za dva reljefna prikaza *Bogorodice s Djetetom* (oko 1491) iz župne crkve svetih Petra i Pavla u Bribiru i nepoznatoga lokaliteta u Senju (danas uzidan u stubište kuće u Vlatkovićevoj ulici), reljef Presv. Trojstva iz porušene crkve sv. Duha u Senju (1491, danas u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije) te dva reljefa s *puttima* koji nose vijence s grbovima u Baškoj na Krku, vidi BRAUT 2012: 84, 151-156 (kat. 2, 3; i ondje navedena ranija literatura). O Gregoriju di Lorenzu vidi također PISANI 2002: 144-165; CAGLIOTI 2008: 66-109; BELLANDI 2011: 611-643.

⁶⁰ Valja spomenuti kako se renesansne karakteristike – u oblikovanju nagih dječaka (*putta*) i latinskoj kapitali napisa – jasno očituju i na ploči s grbom senjskoga zlatara Martina Živkovića, datiranom 1487. godinom. Vidjeti: TIJAN 1940e: 71; B. LJUBOVIĆ, E. LJUBOVIĆ 1996: 49-50, slika 82; PELC 2007: 132.

⁶¹ B. LJUBOVIĆ, E. LJUBOVIĆ 1996: 63, slika 200. Zvonoliki stilizirani cvjetovi koji tvore vijenac oko otučenoga grba mogli bi upućivati i na znatno kasniji nastanak ploče, jer se na širem području srodni motivi susreću u klesarskim tj. altarističkim ostvarenjima 18. stoljeća.

⁶² Vapnenac, 68 x 86 x 18 cm. Ploča je danas smještena u lapidariju Sakralne baštine u Senju. B. LJUBOVIĆ 2015/2016: 375-376 (br. 39), tabla XXI, slike 47 a-b. Na sličnost, tj. utjecaj ploče s Korvinovim (ugarsko-hrvatskim) grbom iz Ožegovićianuma upućuju Blaženka i Enver Ljubović. B. LJUBOVIĆ, E. LJUBOVIĆ 1996: 53.

⁶³ Zarana prepoznat kao aragonski, grb se isprva povezivao upravo s kraljicom Beatricom (TIJAN 1931: 37), a zatim s Lujzom Marzano Aragonskom, suprugom kneza Bernardina Frankapana. TIJAN 1940b: 64; GLAVIČIĆ 1992: 87; B. LJUBOVIĆ, E. LJUBOVIĆ 1996: 35, slika 47; ŠERCER 2011: 34-37; B. LJUBOVIĆ 2015/2016: 343, 375-376. Vidi također JURKOVIĆ 2017: 76.

nastanka ponovno nameće godine braka Matijaša Korvina i Beatrice Aragonske (1476-1490), a oblikovnim karakteristikama potvrđuje idejnu snagu i privlačnost novine uzora s gradskoga kaštela, te receptivnu svijest domaće sredine. Pitanje je li i ova ploča izvorno imala svoj pandan s vladarskim grbom Matijaša Korvina (koji je ispravom izdanom u Budimu 1475. naložio zaštitu pravâ senjskih franjevac),⁶⁴ kao i pitanje o mogućem povodu njezina postavljanja, ostaju poticajem daljnjim istraživanjima povijesnih i povijesnoumjetničkih veza Senja i središtâ panonske renesanse u kasnim desetljećima 15. stoljeća.⁶⁵

---

⁶⁴ Prijepis kraljevske povelje, izdane u Budimu na blagdan sv. Barnabe (11. lipnja) i upućene gradskim kapetanima, donosi Manoilo Sladović (SLADOVIĆ 1856: 226-227).

⁶⁵ Još jedno od njihovih materijalnih svjedočanstava mogao bi predstavljati i kameni napis sa zagovorom Bogorodici Zaštitnici Ugarske (*Patrona Hungariae*), naknadno uzidan pod zaključnim vijencem na uglu kuće (nekoć Petrović, pa Luster) na Frankapanskom trgu 1 : „HVNGARIAE AC AE/DIS CONSTANS / PATRONAM / ETO [ICAEC]“ TIJAN 1931: 40; SZABO 1940: 45.

Slikovni prilozi

Sl. 1. Neznani kipar, Ploča s grbom Aragonaca, 1476-1490. (oko 1480?), Senj, Ožegovićianum, veža u prizemlju (foto: Goran Vranić)

Sl. 2. Neznani kipar, Ploča s grbovima Matijaša Korvina, 1476-1490. (oko 1480?), Senj, Ožegovićianum, veža u prizemlju (foto: Goran Vranić)

Sl. 3. Drugi osobni pečat Matijaša Korvina, 1464-1490, Senj, Gradski muzej.
(foto: Danko Šourek)

Sl. 4. Neznani sitnoslikar iz kruga Gioacchina de Gigantibusa, Putti s vijencem i grbom, 1460-1470, iluminacija u: Budimpešta, Nacionalna knjižnica Széchényi, MS lat. 414, fol. 1r (preuzeto s: <https://corvina.hu/en/corvina/virtual-corvinas/codlat414-en/>)

Sl. 5. Dvorac Ortenburg u Bautzenu (Budyšin) – ulazna kula sa spomenikom Matijaša Korvina, 1486. (preuzeto s: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/36/Matthiasturm_Ortenburg_Bautzen_100.JPG/720px-Matthiasturm_Ortenburg_Bautzen_100.JPG)

Sl. 6. Neznani kipar, Ploča s grbom Aragonaca, oko 1480-1490, Senj, Sakralna baština (iz porušene crkve sv. Franje, preuzeto iz: ŠERCER 2011: 35)

Bibliografija

Arhivski izvori

Senj, Kaptolski arhiv, FB, br. 26 b: „Responsio ad puncta com[m]unia pro Sacra visita intimata v[enera]b[i]li capitulo ab ill[ustri]ss[i]mo, et r[everen]d[i]ssimo d[omi]no d[omi]no episcopo Pio de Manzador etc. etc.“, ad 4tum. 1764.

Tiskani izvori

BONFINI, Antonio. 1936-1941. *Rerum Ungaricarum Decades*. 4 sv. Prir. József Fögel, Béla Iványi, László Juhász. Leipzig: Teubner.

KATONA, István. 1793. *Historia critica regum Hungariae, stirpis mixtae, tomulus IX, ordine XVI*. Budim: Typis Regiae Universitatis.

MAGDIĆ, Mile. 1899. Regesta važnijih i znamenitijih izprava senjskih arkiva (Regesta gradskoga arkiva). *Vjestnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva* 1: 139-155.

NAGY, Iván, Albert B. NYÁRY (prir.). 1877. *Magyar diplomacziak emlékek. Mátyás király korából 1458-1490*. [Mađarski diplomatski spomeni. Vrijeme kralja Matijaša 1458-1490]. Budimpešta: Magyar Tudományos Akadémia.

VRAMEC, Antun. 1578. *Kronika. Vezda znovich zpravljena*. Ljubljana: Po Iuane Manline.

Literatura

BALOGH, Jolán. 1966. *A művészet Mátyás király udvarában* [Umjetnost na dvoru kralja Matijaša], sv. 1. Budimpešta: Akadémiai kiadó.

BALOGH, Jolán. 1975. *Die Anfänge der Renaissance in Ungarn. Matthias Corvinus und die Kunst*. Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt.

BALOGH, Jolán. 1982. Bautzen, Burg Ortenburg, Torturm, Denkmal des Königs Matthias, 1486. U STANGLER 1982: 205-206 (kat. 86).

BÁNDI, Szuszanna. 1982a. Großes Doppelsiegel des Königs Matthias 1464. U STANGLER 1982: 213-214 (kat. 96).

BÁNDI, Szuszanna. 1982b. Erstes Siegel der Königin Beatrix 1482. U STANGLER 1982: 233 (kat. 124).

BELLANDI, Alfredo. 2011. L'attività dello scultore Gregorio di Lorenzo per Mattia Corvino e due episodi sulla fortuna dell Rinascimento nel collezionismo ungherese. U FARBAKY & WALDMAN 2011: 611-643.

BERZEVICZY, Alberto. 1931. *Beatrice d'Aragona* (s mađarskoga preveo Rodolfo Mosca). Milano: Edizioni Corbaccio.

BIRNBAUM, Marianna D. 1986. Renaissance Contacts Between Dubrovnik (Ragusa) and the Kingdom of Hungary. *Hungarian Studies Review* 13/1: 35-44.

BORECKZY, Anna. 2019. Historiography and Propaganda in the Royal Court of King Matthias: Hungarian Book Culture at the End of the Middle Ages and Beyond. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 43: 23-35.

- BORSARI, Silvano. 1961. Aragona, Francesco d'. U *Dizionario biografico degli Italiani*, sv. 3. [http://www.treccani.it/enciclopedia/francesco-d-aragona_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/francesco-d-aragona_(Dizionario-Biografico)/) (posjet 1. 12. 2020).
- BRADANOVIĆ, Marijan. 2016. Još jednom o širenju renesansne skulpture na Kvarneru. *Ars Adriatica* 6: 121-138.
- BRADANOVIĆ, Marijan. 2018. Prinosi katalogu renesansne skulpture sjevernog Jadrana. U *Ivan Duknović i krugovi njegove djelatnosti*, ur. Igor Fisković, Radoslav Bužančić, 327-352. Split: Književni krug.
- BRAUT, Ivan. 2012. Skulptura 15. i 16. stoljeća na prostoru Vinodola. U *Czriquenicza 1412. Život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*, ur. Nina Kudiš, 81-90. Crikvenica: Muzej Grada Crikvenice.
- BUDAK, Neven. 2003. Habzburzi i Hrvati do polovice 19. stoljeća. U Neven Budak, Mario Strecha, Željko Krušelj, *Habzburzi i Hrvati*, 3-127. Zagreb: Srednja Europa.
- BURIĆ, Josip. 2002. *Biskupije Senjska i Modruška u XVIII. stoljeću*. Gospić/Zagreb: Državni arhiv u Gospiću/Kršćanska sadašnjost.
- BUZÁS, Gergely. 1990. *Višegrad, királyi palota 1. A kápolna és az északkeleti palota* [Višegrad, kraljevska palača 1, Kapela i sjeveroistočni dio palače]. Budimpešta: Országos Műemléki Felügyelőség.
- CAGLIOTI, Francesco. 2008. Fifteenth-century Reliefs of Ancient Emperors and Empresses in Florence. Production and Collecting. U *Collecting Sculpture in Early Modern Europe*, ur. Nicholas Penny, Eike D. Schmidt, 66-109. Washington/New Haven: National Gallery of Art/Yale University Press.
- CZECHOWICZ, Bogusław, Mateusz KAPUSTKA. 2008. Hope and Pragmatism. The Rule and Visual Representative of Matthias Corvinus in Silesia and Lusatia. U FARBAKY et al. 2008: 77-87.
- DACOSTA KAUFMANN, Thomas. 1995. *Court, Cloister, and City. The Art and Architecture of Central Europe 1450-1800*. Chicago: The University of Chicago Press.
- FARBAKY, Péter, Louis Alexander WALDMAN (ur.). 2011. *Italy & Hungary. Humanism and Art in the Early Renaissance*. Firenca: Villa I Tatti.
- FARBAKY, Péter et al. (ur.). 2008. *Matthias Corvinus, the King. Tradition and Renewal in the Hungarian Royal Court 1458-1490*. Budimpešta: Budapest History Museum.
- FARBAKY, Péter et al. (ur.). 2013. *Mattia Corvino e Firenze. Arte e umanesimo alla corte del re di Ungheria*. Firenca: Giunti Editore.
- FARBAKY, Péter. 2017. Patrons and Patterns: The Connection between the Aragon Dynasty of Naples and the Hungarian Court of Matthias Corvinus. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 41: 23-31.
- GLAVIČIĆ, Ante. 1965. Kulturno-povijesni vodič po Senju. *Senjski zbornik* 1: 264-314.
- GLAVIČIĆ, Ante. 1992. Stara i nova groblja, grobovi na području Senja i šire senjske okolice (I). *Senjski zbornik* 19: 81-108.
- GRGIN, Borislav. 2002. *Počeci rasapa. Kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*. Zagreb: Ibis grafika.
- HIRC, Dragutin. 1891. *Hrvatsko primorje. Slike, opisi i putopisi*. Zagreb: Knjižara Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch).

- HOENSCH, Jörg K. 1998. *Matthias Corvinus, Diplomat, Feldherr und Mäzen*. Graz/Beč/Köln: Styria.
- HORVÁTH, Richárd. 2008. The Warring King: The Itinerary of Matthias Corvinus. U FARBAKY et al. 2008: 51-63.
- JURKOVIĆ, Ivan. 1999. Turska opasnost i hrvatski velikaši – knez Bernardin Frankapan i njegovo doba. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 17: 61-83.
- JURKOVIĆ, Ivan. 2017. O grbovima u molitvenicima koje su 1518. u Veneciji dali tiskati Krsto Frankapan sa suprugom Apolonijom Lang i 1560. u Padovi Katarina Frankapan, supruga Nikole Zrinskog Sigetskog. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 35: 61-84.
- KLAUŽER, Vedran. 2015. Ustrojstvo i djelovanje Senjske kapetanije od njezina osnutka do organizacije Vojne krajine po vrhovnom zapovjedniku Ivanu Lenkoviću (1469-1563). Doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
- KLAIĆ, Vjekoslav. 1901. *Krčki knezovi Frankapani*. Zagreb: Matica hrvatska.
- KLAIĆ, Vjekoslav. 1973. [1904] *Povijest Hrvata. Od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća*, sv. 4. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- KRMPOTIĆ, Branko. 1975. Maroje Žunjević. Veliki kapitan Senja (1476-1483). *Senjski zbornik* 6: 305-314.
- KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, Ivan. 1858. Über einige Baudenkmale in Ober-Croatien und Dalmatien. *Mittheilungen der Kaiserl. Königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale* 3(12): 323-327.
- KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, Ivan. 1869. *Njeke gradine i gradovi u Kraljevini Hrvatskoj*, sv. 1. Zagreb: D. Albrecht.
- KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, Ivan. 1873. *Putne uspomene iz Hrvatske, Dalmacije, Albanije, Krfa i Italije*. Zagreb: Dionička tiskara.
- LŐVEI, Pál. 2001. Az erkély heraldikai programja [Heraldička kompozicija istaka]. U Gergely Buzás, Pál Lővei, *A visegrádi királyi palota északnyugati épülete és az utcai homlokzat zárt erkélye*, 27-32. Visegrád: Mátyás Király Múzeum.
- LJUBOVIĆ, Blaženka, Enver LJUBOVIĆ. 1996. *Grbovi i natpisi na kamenim spomenicima grada Senja*. Senj: Senjsko književno ognjište.
- LJUBOVIĆ, Blaženka. 2015/2016. Inventarizacija i zaštita građe iz razrušene crkve sv. Franje u Senju i njezina buduća namjena. *Senjski zbornik* 41-42: 341-442.
- MAGDIĆ, Mile. 1877. *Topografija i povijest grada Senja*. Senj: Tiskara H. Lusterana.
- MAROSI, Ernő. 2008. Matthias Corvinus, the Medieval Man. Gothic and Renaissance. U FARBAKY et al., 113-127.
- MIKÓ, Árpád. 2005. *Stílus és felirat*. Kőbe vésett, klasszikus- és korai humanista kapitálissal írott feliratok a Mátyás- és Jagelló-kori Magyarországon [Stil i napis. Uklesani natpisi u klasičnoj i ranohumanističkoj kapitali u Ugarskoj u vrijeme Matijaša i Jage- lovića]. *Művészettörténeti Értesítő* 54: 205-244.
- MIKÓ, Árpád. 2008. Queen Beatrice of Aragon. U FARBAKY et al. 2008: 251-253.
- MIKÓ, Árpád. 2011. Beatrice d'Aragona e il primo rinascimento in Ungheria. U FARBAKY & WALDMAN 2011: 409-425. Firenca: Villa I Tatti.

- MIKULIĆ, Planinka. 2004. *Iz likovnosti bosanskoga srednjovjekovlja*. Sarajevo/Zagreb: Naklada Zoro.
- N.N. 1982. Das Wappen der Beatrix von Aragonien von einem Giebel. U STANGLER 1982: 231 (kat. 121).
- PAPP, Szilárd. 2006. Das Denkmal des König Matthias Corvinus und die St. Georgskapelle in der Bautzner Ortenburg. U *Die Kunst im Markgraftum Oberlausitz während der Jagiellonenherrschaft*, ur. Thomasz Torbus, 103-114. Ostfildern: Jan Thorbecke Verlag.
- PAPP, Szilárd. 2008a. Heraldic Relics of the Reign of Matthias Corvinus in Upper Lusatia and Silesia. U FARBAKY et al. 2008: 222-224.
- PAPP, Szilárd. 2008b. The Matthias Monument in Bautzen. U FARBAKY et al. 2008: 240 (kat. 4.15).
- PÀSZTOR, Edith. 1970. Beatrice d' Aragona. U *Dizionario Biografico degli Italiani*, sv. 7. [http://www.treccani.it/enciclopedia/beatrice-d-aragona-regina-d-ungheria_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/beatrice-d-aragona-regina-d-ungheria_(Dizionario-Biografico)/) (posjet 6. 12. 2020).
- PELC, Milan. 2007. *Renesansa*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- PISANI, Linda. 2002. Per il „Maestro delle Madonna di marmo“: una rilettura ed una proposta di identificazione. *Prospettiva* 106-107: 144-165.
- RÁCZ, György. 2008. Second Privy Seal of King Matthias (1646-1490). U FARBAKY et al. 2008: 243 (kat. 4.20).
- RÉTHELY, Orsolya. 2008. King Matthias on the Marriage Market. U FARBAKY et al. 2008: 247-250.
- REUSCH, Erhard. 1723. *Gründliche Beshreibung des Köngreichs Dalmatien*. Nürnberg: Peter Conrad Monath.
- RÓSSZA, György. 1998. A Thuróczy-kronika illusztrációinak forrásai és a középkori magyar királyok ikonográfiája [Izvori ilustracija u Thuróczyjevoj kronici i ikonografija srednjovjekovnih ugarskih kraljeva]. U György Róssa, *Grafikatörténeti tanulmányok: Fejezetek a magyar vonatkozású grafikai ábrázolások múltjából*, 7-23 (sa slikama). Budimpešta: Akadémiai Kiadó.
- SCHNEIDER, Artur (ur.). 1940. *Senj*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- SETTON, Kenneth M. 1997. [1978] *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, sv. 2: *The Fifteenth Century*. Philadelphia: The American Philosophical Society.
- SLADOVIĆ, Manoilo. 1856. *Pověsti Biskupijah Senjske i Modruške ili Krbavske*. Trst: Tiskom Austrianskoga Lloyda.
- SOLTÉS, Erzsébet. 1982. Johannes Thuróczy: Chronica Hungarorum. U STANGLER 1982: 353-354 (kat. 306).
- SPEKNER, Enikő. 2008. Beatrice Endows her Lady-in-Waiting Antonietta, Countess of Salerno. U FARBAKY et al. 2008: 262-263 (kat. 5.10).
- STANGLER, Gottfrid (ur.). 1982. *Matthias Corvinus und die Renaissance in Ungarn 1458-1541*. Beč: Amt der Niederösterreichischen Landesregierung.
- SUCKALE, Robert. 2008. The Central European Connections of Matthias Corvinus' Patronage of Late Gothic Art. U FARBAKY et al. 2008: 101-111.
- SZABO, Gjuro. 1920. *Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji*. Zagreb: Tisak Kr. zemaljske tiskare.

- SZOMODIS-ESZLÁRY, Eva. 1982. Die Wandmalereien des Thurzó-Hauses in Neusohl. U STANGLER 1982: 522-523 (kat. 562).
- ŠERCER, Marija. 2011. Žene Frankopanke. *Modruški zbornik* 4-5: 21-81.
- TIJAN, Pavao. 1931. *Senj. Kulturno-historijska štetnja gradom po priloženom tlocrtu*. Zagreb: „Senjski klub“ u Zagrebu.
- TIJAN, Pavao. 1940a. Grad Senj u povijesti i kulturi hrvatskog naroda. U SCHNEIDER 1940: 11-34.
- TIJAN, Pavao. 1940b. Bilješka uz sliku 47. U SCHNEIDER 1940: 64.
- TIJAN, Pavao. 1940c. Bilješka uz sliku 57. U SCHNEIDER 1940: 65-66.
- TIJAN, Pavao. 1940d. Bilješka uz sliku 59. U SCHNEIDER 1940: 66.
- TIJAN, Pavao. 1940e. Bilješka uz sliku 80. U SCHNEIDER 1940: 71.
- TOMPOS, Lilla. 2008. Chasuble Made from Matthias Corvinus' Throne Hangings. U FARBAKY et al. 2008: 196-197 (kat. 2.1).
- VĂTĂȘIANU, Virgil. 1959. *Istoria artei feudale în Țările Române* I. [Povijest umjetnosti feudalnoga doba u Rumunjskim zemljama I.] Bukurešt: Editura Academiei RPR.
- VECCE, Carlo. 1994. I memoriali ungheresi di Diomede Carafa. U *Matthias Corvinus and the Humanism in Central Europe*, ur. Tibor Klaniczay, József Jankovics, 241-263. Budimpešta: Balassi Kiadó.
- VECCHIONI, Michele Maria. 1791. *Notizie di Eleonora, e di Beatrice di Aragona figlie di Ferdinando I. re di Napoli, maritate dal real genitore con Ercole I. duca di Ferrara, e di Modena, con Mattia Corvino re di Ungheria*. Napulj: Domenico Garacozzi.
- VÉGH, András. 2008a. Coat of Arms of Matthias Corvinus. U FARBAKY et al. 2008: 197 (kat. 2.2).
- VÉGH, András. 2008b. Coat of Arms of Queen Beatrice from the Royal Palace of Buda. U FARBAKY et al. 2008: 255 (kat. 5.3).
- VÉGH, János. 2003. Das Vir dolorum-Retabel in der Pfarrkirche von Leutschau I. *Acta Historiae Artium Academiae Scientiarum Hungaricae* 44: 81-87.
- VÉGH, János. 2005. Das Vir dolorum-Retabel in der Pfarrkirche von Leutschau II. *Acta Historiae Artium Academiae Scientiarum Hungaricae* 46: 99-125.
- VILIČIĆ, Melita. 1971. Arhitektonski spomenici Senja (prilog dokumentaciji). *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Odjel za likovne umjetnosti* 6(360): 65-129 (sa slikama).
- VILIČIĆ, Melita. 1973. Građevna povijest senjskog kaštela i grafička rekonstrukcija pojedinih faza izgradnje. *Senjski zbornik* 5: 153-184.
- VUKELIĆ, Josip. 2018. Kustodija iz Hreljina u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu. *Modruški zbornik* 11-12: 15-26.

Mrežne stranice:

Bibliotheca Corvina Virtualis; <https://corvina.hu/en/front/>

Renaissance Stone Plaques with Coats of Arms of Matthias Corvinus and the Aragon Dynasty from the Former Castle in Senj

The paper discusses heraldic, cultural and art-historical aspects of two relief stone plaques from the former castle (Ožegovičianum) in Senj. Both plaques contain pairs of *putti* supporting leaf wreaths that surround specific *heraldic representations*. On the left panel it is the crowned coat of arms of the Neapolitan Aragon dynasty, recognizable by the characteristic alternation of fields with horizontal and vertical beams, stylized *fleur-de-lis* and multiple Jerusalem crosses. The more complex composition on the right plaque represents the Croatian-Hungarian lands under the rule of king Matthias Corvinus (Cluj-Napoca / Koloszvár, 1443. – Vienna, 1490; ruling: 1458-1490): its central place is occupied by a shield with four horizontal beams, surmounted by the royal crown and surrounded by six smaller coats of arms of Hungary (double cross); Dalmatia and Croatia (three crowned leopard heads); Beszterce (Bistrița) County or the Bohemia (lion); the Hunyadi family (raven); Bulgaria or Slavonia (dog); and Galicia or Bosnia (crown). The arrangement and heraldic content of the coats of arms is identical to that of the so-called Second privy seal of Matthias Corvinus, of which an imprint in red wax is still kept in the City Museum in Senj. Given the above, the first coat of arms can be associated with Corvinus' second wife, the Neapolitan princess Beatrice of Aragon (Naples, 1457-1508), whom the Hungarian-Croatian ruler married in 1476. This event also provides a firm *terminus post quem* for the Senj plaques, while their upper time limit is being determined by the Corvinus' death in 1490. A comparative analysis of the Senj plaques (especially links with contemporary examples found in illuminated manuscripts) reveals their place in the context of the Pannonian Renaissance, testifying to the importance of Senj in the political and artistic topography of the Hungarian-Croatian Kingdom in the late 15th century.

Keywords: Senj; Ožegovičianum; Matthias Corvinus; Beatrice of Aragon; Renaissance; Coats of Arms.

Ključne riječi: Senj; Ožegovičianum; Matijaš Korvin; Beatrica Aragonska; renesansa; grbovi

Danko Šourek
Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3
10000 Zagreb
dsourek@ffzg.hr

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI
52
BROJ 3

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase, sans-serif font.

ZAGREB 2020.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 52, broj 3

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Miljenko Šimpraga

Glavna urednica / Editor-in-Chief

Inga Vilogorac Brčić

Gostujući urednik / Guest Editor

Luka Špoljarić

Uredništvo / Editorial Board

Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Željko Holjevac (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz), Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Poseban broj
*Napuljski obzori hrvatskoga
kasnog srednjovjekovlja*

Special issue
*Neapolitan Horizons of the
Croatian Late Middle Ages*

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Edward Bosnar (engleski / English)

Tisak / Printed by

Tiskara Zelina d.d.

Naklada / Issued

200 primjeraka / 200 copies

Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrčak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*